C. Ouwehand

Formosa en de beoefening van de ethnologie in Japan.

In: Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde 110 (1954), no: 3, Leiden, 274-281

This PDF-file was downloaded from <http://www.kitlv-journals.nl>

b. *Rural and Industrial Development Authority (R.I.D.A.).*

Chairman: Dato Sir Onn bin Jaafar, Member for Home Affairs, Federal Secretariat, Jalan Raja, Kuala Lumpur.

Een autonome stichting, gefinancierd door de Maleise staten gezamenlijk. Doel is het bevorderen van de locale nijverheid, door bv. nieuwe visserij- of landbouwmethodes bekend te maken, verbeterde werktuigen beschikbaar te stellen, leningen te verstrekken voor modernisering van bedrijven, enz. Ter voorbereiding van deze praktische werkzaamheden verricht R.I.D.A. ook sociaal-economisch onderzoek. Zo nam zij deel aan de „Perlis Economic Farm Survey” (zie Ia), en verrichtte zij in 1951 een „Economic Survey of Fisheries” te Kuala Kedah. R.I.D.A. zelf publiceert niet de resultaten van zulk onderzoek.

c. *Singapore Improvement Trust (S.I.T.), Upper Pickering Street, Singapore 1.*
Chairman: T. P. F. MacNeice, C.M.G., O.B.E.

Het planbureau van Singapore, dat een „master plan” voor stadsuitbreiding en -ontwikkeling bijna voltooid heeft, en tevens projecten voor goedkope volkshuisvesting (vnl. flats) maakt en uitvoert.

Ook in dit geval wordt onderzoek verricht ter voorbereiding van de praktische werkzaamheden. Dit onderzoek is in handen van een speciale afdeling van S.I.T., nl. de *Diagnostic Survey Team*. Staf:

Chief Planning Officer: D. H. Komlosy, B.Sc., en drie Planning Officers.

Het werk dat verricht wordt is een sociale stadsbeschrijving, die o.a. omvat: verspreiding der bevolkingsgroepen naar landaard en beroep, en de woontoestanden per huis in bepaalde wijken.

Resultaten van het onderzoek worden voorlopig niet gepubliceerd, daar zij aanwijzingen zouden kunnen geven over de inhoud van het „master plan”, en dus aanleiding geven tot speculatie in grond.

d. *Pan-Malayan Scientific Advisory Council.* De instelling van deze raad wordt op het ogenblik besproken door de Universiteit en de regeringen van Singapore en de Federation of Malaya. Gedacht wordt aan één Technische Commissie om te adviseren en co-ordinerend op te treden inzake sociaal-anthropologisch onderzoek, en een ander om hetzelfde te doen met betrekking tot economische onderzoekingen. In hoeverre deze raad effectief werkzaam zal kunnen zijn, dient nog te worden afgewacht.

Dr P. E. DE JOSSELIN DE JONG.

FORMOSA EN DE BEOEFENING VAN DE ETHNOLOGIE IN JAPAN

1. De verschijning van het *speciale Formosa-nummer* van de *Minzokugaku kenkyû*, dl. 18 no. 1-2, 1953 (Tôkyô, Maart 1954)¹⁾, het leidende Japanse ethnologische tijdschrift, vormt een gereede aanleiding voor enkele, vnl. bibliografische, aantekeningen betreffende de beoefening van de ethnologie in Japan in het algemeen en de Japanse onderzoekingen met betrekking tot de culturen van Formosa in het bijzonder.

Het Japanse ethnologische onderzoek heeft vnl. betrekking op *Oost Azië* (Japan zelf, de Ainu, de Ryûkyû-archipel, Formosa, Korea, Siberische culturen, Manchurië, N. China), later ook *Z.O. Azië* en *Micronesië*. De resultaten en het bijeengebrachte materiaal²⁾ zijn van dien aard, dat kennisname daarvan een dwingende noodzaak

¹⁾ Hierna aan te duiden als *Formosa-nummer* Mzgk.

²⁾ Zie hiervoor R. K. Beardsley, J. B. Cornell en E. Norbeck: „Bibliographic materials in the Japanese language on Far Eastern archaeology and ethnology”, Ann Arbor, Michigan Un. Press 1950, een voortreffelijke, in categorieën ingedeelde,

is voor vergelijkend volkenkundig onderzoek met betrekking tot Oost en Zuid Oost Azië. Het spreekt vanzelf dat het materiaal over de niet-Chinese en niet-geïniseerde bevolking van Formosa in dit verband bij uitstek van belang is voor vergelijkend *Indonesisch* cultuuronderzoek in zijn talrijke aspecten. Van Japanse zijde werd hier dan ook de nodige aandacht aan besteed. Het is daarom zo te betreuren dat de vele, vaak uitmuntende, Japanse publicaties, gesteld dat ze bereikbaar zijn, ontoegankelijk blijven voor Westerse ethnologen, taalgeleerden en archaeologen. Hoezeer dit tot misvattingen kan leiden, bewijst bv. een opmerking van v. Heine Geldern³⁾ met betrekking tot Formosa: „So far I do not know of a single detailed and satisfactory description of any of these tribes. There may perhaps exist some in the Japanese language, but I doubt it”, want (zoals Pelzel opmerkt) „Formosa is not an ethnological barren land, as is so often stated in the West; it is, on the contrary, one of the better-studied regions in the world”⁴⁾. Met evenveel recht kan dit gezegd worden van Japan zelf, inclusief de Ainu en de Ryûkyû-eilanden. Het bijeenbrengen en vertalen van het belangrijkste materiaal moet voor ethnologisch geïnteresseerde Japanologen dan ook een dankbare taak zijn, waarmee, op kleine schaal en eerst in de laatste jaren, in Amerika een begin werd gemaakt. Hierna zal nog gelegenheid zijn daarop terug te komen.

2. Over de geschiedenis van de beoefening van de ethnologie in Japan is tot nu toe in het Westen weinig bekend. Het algemeen oriënterende artikel van Pelzel⁵⁾ en dat van Passin⁶⁾ over Formosa zijn in enkele opzichten onvolledig, hier en daar onnauwkeurig en niet zeer overzichtelijk. Een kort, maar geslaagd, overzicht geeft de bekende ethnoloog E. Ishida in het International directory of anthropological institutions⁷⁾.

Maar ook van Japanse zijde is literatuur op dit punt schaars en te fragmentair om een duidelijk beeld van de ontwikkeling te verkrijgen. Dit geldt dan speciaal het folklore-onderzoek van Japan zelf, waarvan men de indruk krijgt dat het in de laatste vijftig jaar steeds weer gezocht heeft naar nieuwe wegen, zich groeperend om een groot aantal (meestal slechts kort bestaande) tijdschriften, verenigingen en instituten, waarbij provinciale en lokale belangen een rol schijnen te hebben gespeeld.

In 1945 werden de resultaten van een symposium, waarbij tal van vooraanstaande ethnologen onder leiding van prof. E. Uno (1885—1949) zich bezonnen op theoretische vragen, gepubliceerd⁸⁾. Dit herhaalde zich in 1952, toen onder voorzitterschap van prof. Y. Okada opnieuw een gesprek tot stand kwam met als resultaat een speciaal nummer van het tijdschrift Minzokugaku kenkyû⁹⁾, waarin we naast een historische terugblik ook de naoorlogse situatie van o.m. het ethnologisch onderzoek besproken vinden.

bibliografie van 1063 titels met transcriptie, vertaling en ten dele voorzien van een korte waardering.

³⁾ In American Anthropologist (A.A.) 48 no. 2, 1946, p. 162.

⁴⁾ John C. Pelzel: „Japanese ethnological and sociological research”, A.A. 50 no. 1, 1948, p. 71.

⁵⁾ Pelzel, o.c., pp. 45—73.

⁶⁾ H. Passin: „A note on Japanese research in Formosa”, A.A. 49 no. 3, 1947, pp. 514—518.

⁷⁾ In 1953 samengesteld door W. L. Thomas jr. en A. M. Pikelis. Uitgave van de Wenner-Gren foundation for anthropological research.

⁸⁾ Uno Enkû e.a.: „Minzokugaku no mondai, Nihon ni okeru rekishi to kadai, zadankai” (Symposium over ethnologische problemen, hun geschiedenis en themata in Japan) in Minzoku kenkyû ihô, dl. 3 nos. 1 en 2, 1945.

⁹⁾ „Shakai chōsa, zadankai” („Social research”, een symposium), in Minzokugaku kenkyû (Ethnologische studiën), dl. 17 no. 1, 1952. Onder „Social research” dient hier zowel ethnologisch als folkloristisch, sociologisch en psychologisch onderzoek van maatschappelijke verhoudingen te worden verstaan.

In grote lijnen kunnen we het volgende beeld van de ontwikkeling schetsen. In 1893 ontstond aan de Keizerlijke Universiteit van Tōkyō (in 1877 gesticht) het Anthropologisch Instituut, dat weldra onder leiding van prof. S. Tsuboi, als zetel van de Anthropologische Vereniging van Tōkyō (nu: van Japan) en rondom het in 1886 gestichte tijdschrift *Jinruigaku Zasshi* (Anthropologisch Tijdschrift) een grote activiteit aan de dag legde. Het tijdschrift, dat ook nu nog bestaat, publiceerde zowel ethnologische als fysisch-anthropologische en praehistorische studiën. Vooral Tsuboi's medewerker, dr. Torii Ryūzō (1869—1953), mogen we zien als de grondlegger van de moderne ethnologie in Japan¹⁰) en gedurende een lange reeks van jaren verschenen regelmatig studiën van zijn hand, o.m. op het gebied van de Mongoolse en Formosaanse culturen (zie pp. 278, 279). Na de eerste wereldoorlog en vooral sedert de oprichting van de Keizerlijke Universiteit van Taihoku (Formosa) in 1928, bewogen de Anthr. Vereniging en het Anthr. Tijdschrift zich vrnl. op het gebied van de phys. anthropologie en de praehistorie; de ethnologie ging eigen en andere wegen.

Los van dit academisme en geworteld in een eeuwenoude Japanse traditie¹¹) ontstond na 1900 een beweging die zich uitsluitend bezig hield met de „volkskunde” van Japan en die onder de bezielende leiding van Yanagita Kunio (geb. 1875) het ethnologisch onderzoek in Japan zelf (later ook dat van de Ainu en de Ryūkyū-eilanden) op wetenschappelijke leest schoeide. Een groot aantal medewerkers en leerlingen werd door Yanagita in het veldwerk getraind en een lange lijst van publicaties is daarvan het gevolg geweest. Dialectstudies, dorpsmonografieën, verzamelingen van volksverhalen, sprookjes en legenden, studies op het gebied van de volksgodsdienst (waardoor bv. een geheel ander licht werd geworpen op de oorsprongen van het Shintōïsme) en de sociale verhoudingen (klassenindeling, verwantschapsverhoudingen, maatschapsverhoudingen) geven een indrukwekkende hoeveelheid materiaal. Matsumoto Nobuhiro is de eerste geweest die in een voor het Westen toegankelijke publicatie op het belang van deze onderzoeken heeft gewezen¹²), maar bovenal is het Yanagita zelf, die ons enigermate de weg wijst op het terrein waarvan hij de onbestreden meester is, en wel in zijn artikel: „Die Japanische Volkskunde, ihre Vorgeschichte, Entwicklung und gegenwärtige Lage”, *Folklore Studies* vol. III/2, Tōkyō 1944, pp. 1—76¹³), terwijl R. Sieffert zich aan hetzelfde onderwerp waagde in zijn: „Études d'ethnographie japonaise”¹⁴). Aan de methodologie van het folklore-onderzoek, in het bijzonder met betrekking tot de afpaling tegenover en de banden met het (vergelijkend) volkenkundig onderzoek, hebben Yanagita en S. Origuchi (1888—1953) een dialoog gewijd, getiteld: Van

¹⁰) Zie I. Yawata: „Ko-Torii Ryūzō hakase to minzokugaku, tsuitō to hyōka” (Wijlen dr. R. Torii en de ethnologie, een necrologie en waardering) in *Mzkg.* dl. 17 no. 3—4, 1952, pp. 106—110.

¹¹) Reeds in de 8ste eeuw ontstonden de zgn. Fūdoki, provinciale kronieken, waarin topografie, legenden en mythen werden opgetekend. Vooral in de Tokugawatijd, sedert de opkomst van de Japanologie, zette deze traditie zich voort en bleef men zich sterk interesseren voor het onderzoek naar oude gewoonten en gebruiken op maatschappelijk en godsdienstig terrein en ontstonden bv. ook de „reisgidsen”, waarin plaatselijke bijzonderheden van allerlei aard waren opgenomen. Het moderne folklore-onderzoek is hier rechtstreeks uit voortgekomen.

¹²) „L'état actuel des études de folklore au Japon”, in *Japon et Extrême-Orient*, Oct. 1924 no. 10, pp. 228—240. Losse aantekeningen met een korte bibliografie op pp. 279—292.

¹³) Eveneens in *Folklore Studies*, vol. XI/1, Tōkyō 1952, pp. 1—97, verscheen een vertaling van Yanagita's „Nippon no mukashibanashi” (herziene uitgave Tōkyō 1942), onder de titel „Japanese Folk Tales”.

¹⁴) *Bulletin de la Maison Franco-Japonaise*, Nouvelle série tome II, 1952. Tōkyō 1953.

„volkskunde” tot „volkenkunde”. Een terugblik op de resultaten van de Japanse „volkskunde”¹⁵⁾. Met opzet stonden we langer stil bij Yanagita en zijn groep, dan in het kader van deze mededeling misschien verantwoord was. Het is nl. onze overtuiging dat het Japanse materiaal van zeer groot belang zal zijn voor vergelijkend volkenkundig onderzoek in Oost en Zuid Oost Azië. Tot welke resultaten zulk een onderzoek kan leiden bewijst de brillante studie van *Ishida Eiichirō*¹⁶⁾ over de aspecten van de watergod, waarbij hij uitging van Yanagita's materiaal over het Japanse watermonster, de kappa.

Anderzijds spreekt het haast vanzelf dat ook de Japanse mythologie in het middelpunt van de belangstelling stond en staat. Politieke factoren hebben hier vaak een objectief wetenschappelijk onderzoek bemoeilijkt en misschien vormt dit ook een reden waarom de Japanse onderzoekingen, anders dan voor filologische doeleinden, niet de aandacht hebben gekregen die ze verdienden. Tot nu toe zijn ons slechts twee studies van Japanse ethnologen bekend die voor het Westen toegankelijk zijn, dissertaties van Westerse Universiteiten, nl. die van N. Matsumoto (school van Durkheim) en F. K. Numazawa (Weense school)¹⁷⁾.

De huidige stand van zaken schijnt aldus te zijn dat de in 1934 (1935?) opgerichte Japanse ethnologische vereniging (*Ninpon minzokugaku kyōkai*) met haar kwartaal tijdschrift *Ethnologische studiën* (*Minzokugaku kenkyū*) en haar Museum (opgericht 1937) zich concentreert op de ethnologie van O. Azië (met inbegrip van Japan, Ryūkyū-archipel en de Ainu), Z. O. Azië en Micronesië, terwijl de Japanse folklore vereniging (*Ninpon minzoku gakkai*) met haar Folklore Instituut (*Minzokugaku kenkyūjo*) en het tijdschrift *Folklore* (*Minkan denshō*) sinds 1935 zich toelegt op de studie van Japan zelf. Hiermee besluiten we dit zeer globale overzicht om vervolgens de blik op Formosa te richten.

3. Het verschijnen van het speciale Formosa-nummer Mzgk. is daarom zo belangrijk omdat het ons in een aantal voortreffelijke artikelen voor het eerst een, vermoedelijk vrij compleet, overzicht biedt van de gang van het Japanse weten-

¹⁵⁾ K. Yanagita en S. Origuchi: „Minzoku (民俗) -gaku kara minzoku (民族) -gaku ye, Nihon minzokugaku no sokuseki wo kaerimite”, Mzgk. dl. 14 no. 3. 1949, pp. 1—19.

De kwestie van de terminologie, die een studie apart zou eisen, hebben we tot nu toe zorgvuldig vermeden. Maar enkele woorden dienen er toch aan gewijd te worden. Dekte aanvankelijk het woord *jinruigaku* (de wetenschap van de mens) het wijde begrip anthropologie (dus met inbegrip van de physische anthropologie), thans wordt het vrijwel uitsluitend gebruikt voor wat wij phvs. anthropologie nlegen te noemen. Voor het begrip ethnologie (zo men wil: culturele anthropologie) staat het Japanse *minzokugaku*, waarbij *zoku* (族) verschillende betekenissen omvat en pas in combinatie (bv. met *min*, volk) duidelijker omlijnd wordt, zij het met verschillende nuances, waarvan „ras” de voornaamste schijnt te zijn. Toch mag men *minzokugaku* niet zonder meer met rassenkunde gelijk stellen, al omvat het ook dit begrip. Het begripteken 俗, eveneens met uitspraak: *zoku*, heeft veel

meer de betekenis van „volks”, „het volk, zijn gewoonten en gebruiken betreffende”. In dit geval vertaalt men *minzokugaku* in Japan gaarne met volkskunde of folklore. Met deze opmerkingen doen we uiteraard geen volledig recht aan de terminologische moeilijkheden die hier liggen en waarvan we eerst een beter begrip zouden krijgen wanneer Westerse en Japanse zienswijzen konden worden geconfronteerd!

¹⁶⁾ „The Kappa legend”, *Folklore Studies* vol. IX, Tōkyō 1950, pp. 1—153.

¹⁷⁾ N. Matsumoto: „Essai sur la mythologie japonaise”, Parijs 1928 en F. K. Numazawa: „Die Weltanfänge in der Japanischen Mythologie”, Freiburg (Zw.) 1946. In beide dissertaties is een gedeelte gewijd aan vergelijkend mythologisch onderzoek, o.m. in verband met Z.O. Azië.

schappelijk onderzoek sinds 1895 en de resultaten ervan met betrekking tot de inheemse bevolking van Formosa¹⁸). O.m. treffen we artikelen aan over de materiële cultuur, de godsdienst, het taalonderzoek, sociale en fysische anthropologie, psychologie en praehistorische archaeologie; belangrijke artikelen over de klassificatie, migratie en spreiding van de bevolking en ten slotte een symposium-verslag over de Japanse bestuurspolitiek op Formosa.

Wanneer we ons, gezien in het licht dat dit Formosa-nummer over Japanse prestaties doet schijnen, afvragen hoe het met onze kennis van Formosa staat, dan zijn de Westerse publicaties (afgezien van de gegevens die van vóór 1895 dateren, waarbij de oude Hollandse bronnen een eervolle vermelding verdienen!) aan de vingers van twee handen te tellen. Het best zijn we ingelicht over de Japanse koloniale bestuursmethoden; een groot aantal, veelal populair gestelde, artikelen vindt men verspreid in kranten en tijdschriften. Slechts één Japans werk, niet het beste, maar goed voorzien van fotomateriaal, verscheen in de Engelse taal¹⁹). Genoemd symposium²⁰), dat in 1950 te Tōkyō plaats vond, stond onder leiding van *N. Miyamoto*; deelnemers waren o.a. de ethnologen *E. Ishida*, *T. Mabuchi*, *Y. Sayama* en *K. Segawa*. Prof. Ishida noemden we al in ander verband. Miyamoto (specialist op het gebied van de materiële cultuur) en Mabuchi (die zich vnl. met problemen van volksordening bezig houdt) schreven artikelen in het Formosa-nummer, waaraan we hier het een en ander willen ontleen²¹). De derde bron is het artikel van de taalgeleerde prof. dr. *E. Asai*²²). De namen Mabuchi en Asai zijn in Nederland niet onbekend. De eerste, die het Nederlands beheerst, doet thans moeite Nederlandse ethnologische en adatrechtelijke literatuur en de eraan ten grondslag liggende gedachten in Japan te introduceren²³). Prof. Asai behaalde in 1936 de doctorsgraad aan de Leidse Universiteit²⁴).

Vrijwel onmiddellijk nadat Formosa in 1895 een Japanse kolonie werd, is ook het onderzoek van de bevolking op dat eiland ter hand genomen. Volgens Mabuchi deed dr. R. Torii in 1898 (volgens Miyamoto in 1897) reeds veldonderzoek op het kleine eiland *Kōtōsho* (*Botel Tobago*), ten Z.O. van Formosa gelegen. Dit territorium van de *Yami* stam leende zich door zijn geïsoleerde ligging, en daardoor vrijwel onvermengde bevolking, bijzonder goed voor een dergelijk onderzoek. Ook later bleef het eiland de belangstelling behouden en zijn de *Yami* naar verhouding het best bestudeerd. In 1902 publiceerde Torii zijn materiaal: „*Kōtōsho dozoku chōsa hōkoku*”

¹⁸) Deze bevolking, geklassificeerd naar een aantal ethnische en linguïstische groepen, duidt men aan met *seiban* (bevolking „in oorspronkelijke staat”) in onderscheiding van de Chinese bevolking van Formosa (*hontōjin*) en de in de loop der eeuwen gesiniseerde bevolking, de *jiku-* of *jukuban* („rijpe” bevolking). Tenzij anders vermeld, handelen onze aantekeningen over de *seiban*.

¹⁹) Report on the control of the aborigines in Formosa, uitgave Gouvernement Generaal van Formosa, Taihoku 1911.

²⁰) „Takasagozoku no tōji wo meguru zadankai” (Symposium „rond” het bestuur over de Formosaanse bevolking), Formosa-nummer Mzgk. pp. 179—191.

²¹) T. Mabuchi: „Takasagozoku no bunrui. Gakushiteki kaiko” (De klassificatie van de inheemse bevolking van Formosa. Een historische terugblik), pp. 2—12; „Takasagozoku ni kan suru shakai jinruigaku” (Sociale anthropologie van de inheemse bevolking van Formosa), pp. 86—105.

N. Miyamoto: „Taiwan minzokugaku kenkyū shigaisetsu” (Historisch overzicht van de volkenkundige studiën m.b.t. Formosa), pp. 81—86.

²²) „Taiwan gengogaku wa doko made susunda ka” (lett. Tot waar vorderde de Formosaanse taalwetenschap?), pp. 12—20.

²³) Van zijn hand verscheen in het Internationales Archiv für Ethnographie, Bd. XLVI, Heft 2, 1952 een artikel: „Social organization of the Central tribes of Formosa”.

²⁴) Asai Erin: „A study of the Yami language. An Indonesian language spoken on Botel Tobago island”, Leiden 1936.

(Mededelingen over een onderzoek van de inheemse bevolking van Botel Tobago)²⁵⁾.

Nadat pioniers te velde als *Ino*, *Awano*²⁶⁾ en *Mori* de eerste contacten hadden gelegd met de bevolking van Centraal en Noord Formosa, volgde in 1901 de oprichting van een gouvernementscommissie, de *Rinji Taiwan kyûkan chôsakai* (Speciale commissie van onderzoek naar de Formosaanse adat), die aanvankelijk vooral aandacht besteedde aan adat en adatrecht van de Formosaanse Chinezen en de gesiniseerde inheemse bevolking, maar die zich ná 1909 ook richtte tot de *seiban* (of *banjin*)²⁷⁾. De commissie was bedoeld om praktische gegevens te verzamelen ten dienste van het Bestuur en stond onder leiding van de jurist prof. S. *Okamatsu* (1872—1921). In 1918 werd de commissie opgeheven; een klein bureau bleef nog enige jaren de uitgaven (te vergelijken met onze Adatrechtbundels) verzorgen. Van deze uitgaven (een korte inhoudsopgave vindt men in Mabuchi's artikel, p. 90 Formosa-nummer Mzgk.) noemen we: *Y. Sayama*: „*Banzoku chôsa hôkokusho*” (Rapporten over het onderzoek van de inheemse bevolking), 8 delen. 1913—1921, en *Y. Kojima*, *K. Kôno*, *S. Yasuhara*, *Y. Kobayashi*: „*Banzoku kanshû chôsa hôkokusho*” (Rapporten over het adatonderzoek onder de inheemse bevolking), 8 delen, 1915—1922²⁸⁾. Dit „ruwe” materiaal werd in de loop der jaren verwerkt in meer theoretische studies als die van prof. *Okamatsu*: „*Taiwan banzoku kanshû kenkyû*” (Adatstudies over de inheemse bevolking van Formosa), 10 delen, Taihoku 1921. Het ontstaan van de Japanse tegenhanger van v. Hinloopen Labberton's: *Dictionnaire des termes de droit coutumier indonésien* (1934), zou zonder dit materiaal niet mogelijk zijn geweest. Eerst in 1941 werd dit werk te Tôkyô uitgegeven²⁹⁾. Na 1918 heeft het Gouvernement Generaal van Formosa nog een tweede commissie ingesteld die, onder direct toezicht van het „Kantoor voor Inlandse Zaken”, arbeid verrichtte in dezelfde geest als die van *Okamatsu* en zijn medewerkers, met dit verschil dat de onderzoeken, meer nog dan voorheen, op de praktijk gericht waren. Van Vollenhoven, de veelzijdige, heeft het belang van de genoemde commissie's ingezien, al heeft hij niet kunnen bewerkstelligen dat het hem bekende materiaal ten dienste van het Indonesische adatrechtonderzoek kwam te staan³⁰⁾.

De stichting van de Keizerlijke Universiteit van Taihoku (en de daarmee verbonden ethnologische en taalkundige instituten) in 1928, opende een nieuwe, belangrijke, fase in de gang van het volkenkundig onderzoek op Formosa. Wetenschappelijk gevormde ethnologen als prof. *N. Utsurikawa* (1884—1947)³¹⁾, *Okada*, *Miyamoto*, *Mabuchi*, *Furuno* en taalgeleerden als prof. *N. Ogawa* (1869—1947)³²⁾

²⁵⁾ Volgens opgave van Mabuchi verscheen te Tôkyô in 1910 Torii's „*Études anthropologiques. Les aborigènes de Formosa*”. Het bestaan van dit werk was ons niet bekend.

²⁶⁾ *Y. Ino* en *D. Awano*: „*Taiwan-banjin jijô*” (Inlichtingen over de inheemse bevolking van Formosa), 1900.

²⁷⁾ Op pp. 89—94 van het Formosa-nummer Mzgk. geeft Mabuchi een overzicht van het werk van deze commissie.

²⁸⁾ Andere uitgaven van de commissie vindt men in de bibliografie van Beardsley c.s. (zie noot 2), nos. 689, 690. Vgl. ook *Miyamoto* in Formosa-nummer Mzgk. p. 82.

²⁹⁾ „*Takasagozoku kanshû hôgo-i*” (Verzameling van Formosaanse adatrechts-termen). Bekende geleerden als *E. Uno*, *E. Asai*, *N. Utsurikawa*, *T. Mabuchi* en *K. Furuno* hebben er hun medewerking aan verleend.

³⁰⁾ *Zie C. van Vollenhoven*: De ontdekking van het adatrecht, 1928, pp. 157, 158. Adatrechtbundel 18 (1919); pp. 342—414, bevat wel gegevens en adatrechtstermen van Formosa, maar deze zijn grotendeels ontleend aan oudere, Europese, bronnen!

³¹⁾ Voor necrologie en bibliografie van *Utsurikawa*, zie *T. Mabuchi*: „*Utsurikawa sensei no tsuoku*” (In memoriam prof. *Utsurikawa*), Mzgk. dl. 12 no. 2, 1947, pp. 143—156.

³²⁾ Voor necrologie en bibliografie van *Ogawa*, zie *T. Mabuchi*: „*Ko-Ogawa sensei to Indoneshia-go kenkyû*” (Wijlen prof. *Ogawa* en de studie der Indonesische talen), Mzgk. dl. 13 no. 2, 1948, pp. 62—72.

en E. Asai werden aan Universiteit en Instituten verbonden. Zij en anderen³³⁾ hebben Formosa gemaakt tot „one of the better-studied regions of the world”.

Het is binnen het kader van dit artikel vrijwel ondoenlijk een keuze te maken uit het grote aantal publicaties dat tussen 1930 en 1945 over Formosa verschenen is. Het tijdschrift *Nampô minzoku* (later herdoopt in *Nampô dozoku*), Volken van het Zuiden, dat van 1931 tot 1942 in driemaandelijks afleveringen verscheen, bevat veel waardevol materiaal³⁴⁾. Afzonderlijke vermelding verdient het standaardwerk van Utsurikawa, Miyamoto en Mabuchi: „*Taiwan Takasagozoku keitô shozoku no kenkyû*” (Een genealogische en klassificerende studie van de Formosaanse bevolking), 2 delen, 1935.

Richten we ons tenslotte tot de studie van de Indonesische talen van Formosa. Prof. Asai's artikel²²⁾ geeft een goed overzicht van wat op taalkundig gebied door Nederlanders en Chinezen vóór 1895 en door Japanners ná die tijd verricht werd, gevolgd door een bibliografie van Nederlandse, Chinese en Japanse bronnen. Asai schreef zelf over de 17de eeuwse Hollandse bemoeiingen met de talen van Formosa³⁵⁾ en wijst voor latere Westerse onderzoekingen vooral op het werk van Otto Scheerer (gest. 1938) en N. Nevsky³⁶⁾. De rapporten van de bovengenoemde speciale regeringscommissie bevatten reeds veel taalkundige gegevens. Asai geeft er een overzicht van in zijn bibliografie (pp. 16—20 van zijn artikel in het Formosa-nummer Mzgk.). Op dit stramien hebben Ogawa en Asai verder gewerkt. Resp. in 1930, 1931 en 1933 verschenen Ogawa's lexica van het *Paiwan*, *Atayal* en *Ami*; in 1934 Asai's werk over de *Sedik* taal³⁷⁾; in 1935 publiceerden Ogawa en Asai hun grote werk: „*Gengo ni yoru Taiwan Takasagozoku densetsushû*” (Formosaanse mythen en legenden in de oorspronkelijke taal), 785 pagina's fonetisch weergegeven teksten met een volledig geannoteerde vertaling³⁸⁾. Het is vooral dit werk dat in Amerika de aandacht getrokken heeft. E. Norbeck ontleende er zijn stof aan voor een vergelijkende studie van mythische en legendarische motieven bij de Atayal op Formosa en bergstammen op Luzon³⁹⁾. Prof. I. Dyen (Yale Un.) benut het mate-

³³⁾ We noemen hier slechts dr. T. Kano (die vermoedelijk in 1945 in Borneo om het leven kwam) en K. Segawa, van welke beide geleerden in 1945 een „Illustrated ethnography of the Formosan aborigines, the Yami tribe” verscheen (Miyamoto, p. 83). In 1944 publiceerde Kano zijn belangrijke „*Tōnan Ajia minzokugaku senshigaku kenkyû*” (Studiën over ethnologie en praehistorie van Z.O. Azië).

³⁴⁾ In een van de eerste nummers van het tijdschrift gaf prof. Okada een index van Japanse tijdschriftartikelen over Formosa. Verder moge verwezen worden naar de 124 titels in de in noot 2 genoemde Amerikaanse bibliografie.

³⁵⁾ E. Asai: „Oranda to bango shiryô” (De Hollanders en documenten in de inheemse talen), Aisho no. 10, Taihoku z.j. (Of Aisho een tijdschrift is en zo ja, welk, is ons niet gebleken).

E. Asai: „Gravius's Formulary of Christianity in the Siraya language of Formosa”, Taihoku 1939.

³⁶⁾ Scheerer werkte enige jaren op Formosa en publiceerde in 1932 „Sagen der Atayalen auf Formosa”, Zeitschr. für Eingeborenen-Sprachen Bd. XXII, Heft 2—3, 1932.

De Rus Nevsky verrichtte vnl. taalstudie onder de Tsou (omstreeks 1927). Hij was een bekwaam Japanoloog en publiceerde in Japanse en Russische tijdschriften.

³⁷⁾ „Some observations on the Sedik language of Formosa”, 3 delen (fonologie, morfologie en teksten), Tōyōgaku ronsō (Philologia Orientalia) I, Osaka 1934.

³⁸⁾ Als voorloper van deze compilatie noemen we Y. Sayama en Y. Onishi: „Seiban densetsushû” (Mythen en legenden van de inheemse bevolking), 1923.

³⁹⁾ E. Norbeck: „Folklore of the Atayal of Formosa and the mountain tribes of Luzon”, Anthr. Papers no. 5, Ann Arbor, Mich. 1950.

Twee foto's van de stenen slang uit Nebiré,
op de achtergrond een houten slangetje uit dezelfde streek

riaal voor vergelijkend Indonesisch taalonderzoek⁴⁰⁾. Prof. Ogawa's laatste studie⁴¹⁾ was gewijd aan de plaats van de Formosaanse talen in het kader van de Indonesische.

Besluiten we deze, korte en onvolledige, aantekeningen met een opmerking van *Arundel del Re* in zijn „Creation myths of the Formosan natives”, Tōkyō 1951, pp. 72, 73, dat het zeer belangrijk zou zijn om te „—systematize, collate and critically examine the available native texts collected by Japanese scholars in order to determine the interdependence of Formosan native folklore and its eventual transoceanic origins and parallels. Such studies, apart from their intrinsic interest, would undoubtedly be of great value and shed new light upon the northern migrations of the Indonesian tribes”. En met betrekking tot de noodzakelijke en moeizame voorarbeid merkt Passin op: „It is earnestly to be hoped that faculties and learned bodies will give some consideration to this matter in the reasonably near future”⁴²⁾.

C. OUWEHAND.

EEN STENEN ARTEFACT VAN NEDERLANDS NIEUW-GUINEA

Reeds vele jaren kende men van Australisch Nieuw Guinea vondsten van stenen voorwerpen uit „praehistorische” tijd, d.w.z. uit een periode waarvan de huidige bewoners geen kennis dragen, weshalve zij de stenen vijzels, vogels, e.d. niet konden thuisbrengen, ook niet in hun eigen ritueel en materiële cultuur, en veelal dergelijke voorwerpen toeschreven aan het werk van demonen. Talrijke artikelen van Adam, Bühler, Caseij, Gehberger, Höltker, Kaprusch, Seligman, Sherwin, Schuster en diverse losse mededelingen bij andere schrijvers (b.v. Williams), werden kort geleden samengevat door A. Riesenfeld in zijn boek „The megalithic culture of Melanesia”. (Leiden 1950). Uit de titel van dit boek spreekt reeds de gedachte om al deze Nieuw Guinea-vondsten in betrekking te brengen tot soortgelijke vondsten, welke b.v. op New Britain en Nieuw Caledonië gedaan werden en hen uiteindelijk als onderdeel te zien van de uitgestrekte megalithische cultuurstromingen waarover o.m. Heine Geldern ten aanzien van Zuid-Oost-Azië en Vroklage met betrekking tot Nieuw Guinea publicaties deden verschijnen.

Van Nederlands Nieuw Guinea waren nog geen stenen voorwerpen als hiervoor genoemd bekend; al vernam ik bij geruchte dat in 1921 bij het onderzoek op goudvoorkomen in de boekjes van het Cycloopegebergte een stenen vijzel zou zijn gevonden; de juistheid van het bericht en het voorwerp in kwestie zijn niet meer te achterhalen.

Thans echter kan de eerste waarlijk unieke vondst uit Westelijk Nieuw Guinea worden bekend gemaakt. In December 1953 verbleven o.m. de Controleur van Ransiki, de heer Dubois, en Dr. Ir. Molengraaff te Nabiré, een dorpje in het uiterste Zuiden van de Geelvinkbaai. Van het dorpsheer werd toen ontvangen het hierbij afgebeelde voorwerp, namelijk een kalkstenen artefact, de vorm hebbende van een slang, met duidelijke kop en gegolfd lichaam. Het voorwerp is beschadigd geraakt; de staart is namelijk in twee stukken gespleten, waarschijnlijk langs een oude barst; aan de uiterlijke vorm is evenwel daardoor niets veranderd. Het geheel heeft een lengte van 40½ cm; de grootste breedte — aan de kop — is ± 9 cm; de lengte

⁴⁰⁾ In 1951 berichtte prof. Rahder mij dat zijn Japanse assistente, mej. Yokoyama, een groot deel van Ogawa's en Asai's werk in het Engels vertaald had. Het manuscript werd ter beschikking gesteld van prof. Dyen.

⁴¹⁾ „Indoneshia-go ni okeru Taiwan Takasago-go no ichi” (De plaats van de Formosaanse talen met betrekking tot de Indonesische), Taiheiyō-ken, minzoku to bunka („Pacific areas”, volken en culturen), dl. I, Tōkyō 1944.

⁴²⁾ Herbert Passin, o.c. (noot 6), p. 515.